

BOEIER

LUDANA

DEINING ROND EEN DAME VAN HOUT

Klaas Smit

BOEIER

LUDANA

DEINING ROND EEN DAME VAN HOUT

COLOFON

Auteur en eindredactie:

Klaas Smit

Redactie:

Jaap Bernhard

Hildo Brilleman

Suzan Out

Peter Tolsma

Dries Verwaaijen

Ontwerp, lay-out en illustraties:

Suzan Out

Druk- en bindwerk:

Probook

Uitgever:

Smit Publicaties

Kaatsplein 17

8748 BZ Witmarsum

info@smitpublicaties.nl

www.smitpublicaties.nl

Stichting Behoud Boeier

www.boeier.org

www.facebook.com/behoudboeier

behoudboeier@gmail.com

© 2018 Smit Publicaties en Stichting Behoud Boeier

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Tweede druk, september 2019

ISBN/EAN: 978-90-824232-3-5

NUR 484

'Ludana op de Amstel'. De foto komt uit de boedel van de werf Bernhard in Nieuwendam. Het betreft een originele 22x28 afdruk van fotograaf Elfrinkhoff. Bron: ssrp.nl

INHOUD

VOORAF.....	6
DEEL I — BERNHARD: DE WERF EN DE BAZEN.....	9
Nieuw elan.....	10
De scheepswerven van Bernhard.....	12
Nicolaas Adrianus Bernhard.....	16
De boeiers van Bernhard.....	20
DEEL II — DE EERSTE NEDERLANDSE JAREN 1893 -1931.....	23
Opdracht voor de bouw van de <i>Fenna</i>	24
Tewaterlating van de <i>Fenna</i>	24
Integrale weergave van de opdracht.....	25
Halfmodellen.....	32
Van <i>Fenna</i> naar <i>Fortuna</i>	33
<i>Olga</i>	34
<i>(H)ludana</i>	35
<i>Ludana</i>	39
De Stoppelaar.....	42
Kenmerken van de <i>Ludana</i>	46
DEEL III — DE ENGELSE JAREN VAN DE LUDANA 1931-1982.....	51
Felix Gotto: zomer 1946 - zomer 1947.....	52
Het levensverhaal van Felix Gotto.....	54
‘A continental touch’ in trouble.....	61
William C. Rae: 1947-1955.....	62
A.E. Lea: 1955-1963.....	62
Bessant en Chapman: 1963-1976.....	64
Clive Wallace: 1976-1983.....	66
DEEL IV — DE LUDANA WEER TERUG IN NEDERLAND VANAF 1982.....	75
Combert Burger: 1992 - 1997.....	76
Dries Verwaaijen: 1997 tot nu.....	82
DEEL V — DE TOEKOMST VAN DE LUDANA.....	95
ADDENDUM — DE INTEGRALE OPDRACHT VOOR DE BOUW VAN DE FENNA.....	99
MET DANK AAN.....	103

We zijn verheugd de tweede druk van de biografie van onze 'dame van hout' te mogen presenteren. In 2018 was het 125 jaar geleden dat in 1893 de als voorlaatste gebouwde houten boeier *Fenna* -later omgedoopt tot *Ludana*- van de helling gleed bij scheepsbouwer Bernhard aan de Lijnbaansgracht in Amsterdam. Bijna twintig eigenaren hebben al die jaren voor haar gezorgd en haar soms zelfs vertroeteld. Ruim 50 jaar heeft zij in Engeland 'gewoond'. Verschillende keren was ze de ondergang nabij, maar steeds weer vond ze een redder. Kwam ze eenmaal in het leven van een familie, dan liet ze die nooit meer los. 'Deining rond een dame van hout' vertelt het ontroerende, spannende, onwaarschijnlijke en mooie leven van de jubilerende boeier *Ludana* en haar opvarenden. Een boeierjacht dat nog steeds in volle glorie de wateren doorklieft.

De redactie heeft haar uiterste best gedaan zoveel mogelijk informatie over het jacht en haar opvarenden boven water te halen. Snel werd duidelijk dat 125 jaar een lange tijd is en dat lang niet alles bewaard is gebleven. Dat de boeier 50 jaar in Engeland heeft gevaren, maakte het opdiepen van feiten niet makkelijker. Gelukkig zijn er pareltjes ontdekt, verhalen die nog nergens waren verschenen, verhalen die nu voor het eerst openbaar gemaakt worden en waarmee de al bestaande informatie wordt verrijkt. Alle verhalen tezamen geven een bijzonder beeld van de wederwaardigheden van het schip, maar ook van haar opvarenden en de tijd waarin de avonturen zich afspeelden.

Lang niet alles is zelf vergaard. Er is dankbaar gebruikgemaakt van bestaande publicaties,

artikelen in vakbladen en berichten in kranten. Voor zover mogelijk zijn de eigenaren of nazaten van vroegere eigenaren getraceerd en gesproken.

Is het verhaal van de *Ludana* hiermee voltooid? Allerminst! Haar avonturen gaan door, de boeier vaart verder. Met het vastleggen van haar eerste 125 levensjaren willen we bereiken dat u zich nog meer verbonden gaat voelen met deze bijzondere boeier. *Ludana* is de grootste nog varende Amsterdamse boeier van Bernhard. Het bestuur van de Stichting Behoud Boeier hoopt dat het verhaal u grijpt en dat u samen met ons deze grande dame van hout tot in lengte van jaren nog meer en vele nieuwe avonturen gunt.

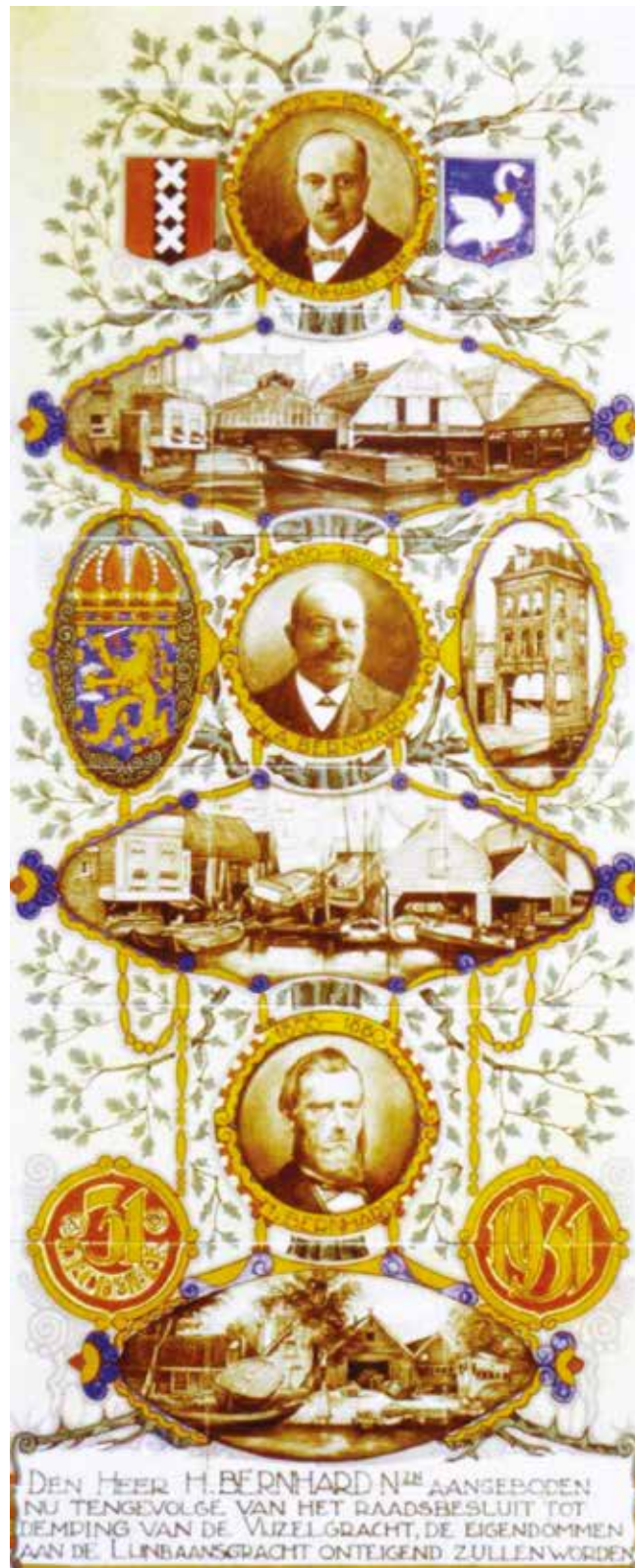
Zoals u als begunstiger van de *Ludana* weet, ontstaan nieuwe avonturen voor zo'n groot houten schip niet vanzelf. Daar is inspanning voor nodig, moed, zweet en gewoon veel geld. Vanaf najaar 2019 stelt het bestuur van de Stichting Behoud Boeier alles in het werk om fondsen te verzamelen voor de restauratie van het achterschip die haar weer in topstaat terug zal brengen. Hierna kunnen we haar met een gerust hart overdragen aan de volgende generatie zeilers. Met deze uitgave willen we u bedanken voor uw bijdrage. Dank voor uw steun! Het bestuur dankt de redactie en de auteur voor het schrijven en samenstellen van de geschiedschrijving van de *Ludana*.

We wensen u veel leesplezier toe.

Bestuur van Stichting Behoud Boeier
September 2019

Foto bij artikel 'Boeier *Ludana* - Overtuigd van zichzelf', Waterkampioen, december 2013. Fotograaf: Richard de Jonge

Dit geëmailleerde regeltabel is op 31 december 1931 door de gemeente Amsterdam aangeboden aan Harmen Bernhard, de derde en laatste generatie van de scheepsbouwers Bernhard aan de Lijnbaansgracht. Bron: ssrp.nl

DEEL I

BERNHARD: DE WERF EN DE BAZEN

Amsterdam in de steigers eind negentiende eeuw: het Rijksmuseum verschijnt aan de rand van de stad. Bron: nhnieuws.nl

NIEUW ELAN

Het is 1892, het eind van de eeuw. Een onzekere periode. Een periode van grote wetenschappelijke, technische en economische veranderingen. Na een initiële achterstand ten opzichte van landen om ons heen, komt uiteindelijk in Nederland ook de industrialisatie op gang, met in haar kielzog grote veranderingen op sociaal en maatschappelijk gebied. De wetenschap komt op en vindt nieuwe verklaringen die mensen in verwarring brengen. Darwin heeft een aantal jaren eerder met zijn evolutieleer Bijbelse opvattingen aan het wankelen gebracht. De opkomst van het socialisme verstoort de heersende kracht van de bovenklasse. Bestaande machtsverhoudingen zijn aan het veranderen, terwijl de bovenklasse krampachtig probeert daar niets van te laten

merken. In de kunst en architectuur leidt deze onzekerheid tot een vlucht uit de realiteit. Er ontstaat een periode van overbeschaving en luxe. Een periode van nieuw elan.

Amsterdam stond in de steigers. Er werd volop gebouwd. In 1864 verrees aan de rand van de stad het Paleis voor Volksvlijt. In 1867 verscheen in de weilanden buiten de stad ineens de Heineken Brouwerij. In 1880 kwam er een Stationseiland. In 1885 werd het Rijksmuseum gebouwd, eveneens in de weilanden buiten de stad. In 1888, letterlijk in the middle of nowhere, stampte de stad het Concertgebouw uit de grond en een jaar later was het Centraal Station gerealiseerd op het Stationseiland. Een golf van nouveau riche overspoelde Amsterdam. In april 1885 werd de

Zeilvereniging Het Y opgericht. Jachteigenaren konden hun schepen afmeren in de nieuwe verenigingshaven aan het Westerdok. De vloot bestond voornamelijk uit boeiers, gebouwd bij gerenommeerde werven als Eeltje Holtrop van der Zee in Joure maar ook bij de Amsterdamse scheepswerf Het Jacht van Y-lid Nicolaas Adrianus Bernhard. N. A. Bernhard had na de dood van zijn vader Harmen Bernhard de werf Het Jagt aan de Lijnbaansgracht 304a overgenomen. Hij veranderde de naam in Het Jacht, geschreven volgens de recente spelling van die tijd. Dat tekende deze moderne man, die hield van alles wat nieuw was. Tussen 1884 en 1893 bouwde N. A. Bernhard tien houten boeiers, waarvan de helft voor leden van Het Y. Nicolaas Adrianus behoorde zelf ook tot de nieuwe rijken, slimme zakenman als hij was. N. A. Bernhard had de werf overgenomen maar

zijn broer Harmen werkte ook in de zaak. Harmen was wat jachten betreft waarschijnlijk de belangrijkste aanbrengrer van nieuwe opdrachten. Harmen was net als zijn broer lid van Zeilvereniging Het Y. De werf Het Jacht was eigenlijk een huisbouwer van schepen voor Y-leden.

Op 26 juli 1892 kwam Weledele Heer mr. N.J.C. Lette van Oostvoorne, wonende aan de Leidschekade in Amsterdam met Scheepsbouwmeester H. Bernhard overeen dat de werf een boeierjacht van 10 meter zou gaan bouwen. Hiermee startte het roemruchte leven van *Fenna*, die later *Fortuna*, *Olga*, *Hludana* en sinds 1921 *Ludana* zou gaan heten. Maar, we lopen iets te hard van stapel. Wie was de familie Bernhard en hoe zat het precies met hun scheepswerven?

De Bernhard-werf 'Het Jacht' aan de Looijerssloot kort na de Tweede Wereldoorlog. De werf is dan al weg, maar de naam staat nog op de gevel. Bron: ssrp.nl

De werf aan de Lijnbaansgracht in de tijd van H. Bernhard sr. geschilderd door Eduard Alex Hilverdink, 1875 - Scheepvaart Museum Amsterdam. Bron: debinnenvaart.nl

DE SCHEEPSWERVEN VAN BERNHARD

We kunnen putten uit verschillende bronnen en dat doen we dan ook dankbaar. Zo bestaat er informatie, rechtstreeks afkomstig van familie. De zoon van N.A. Bernhard, Harmen Bernhard, schreef in 1949 een brief aan de Bedrijfsgroep Scheepsbouw in Den Haag. Deze Bedrijfsgroep verzamelde geschiedkundige gegevens van scheepswerven. Die brief is bewaard gebleven.

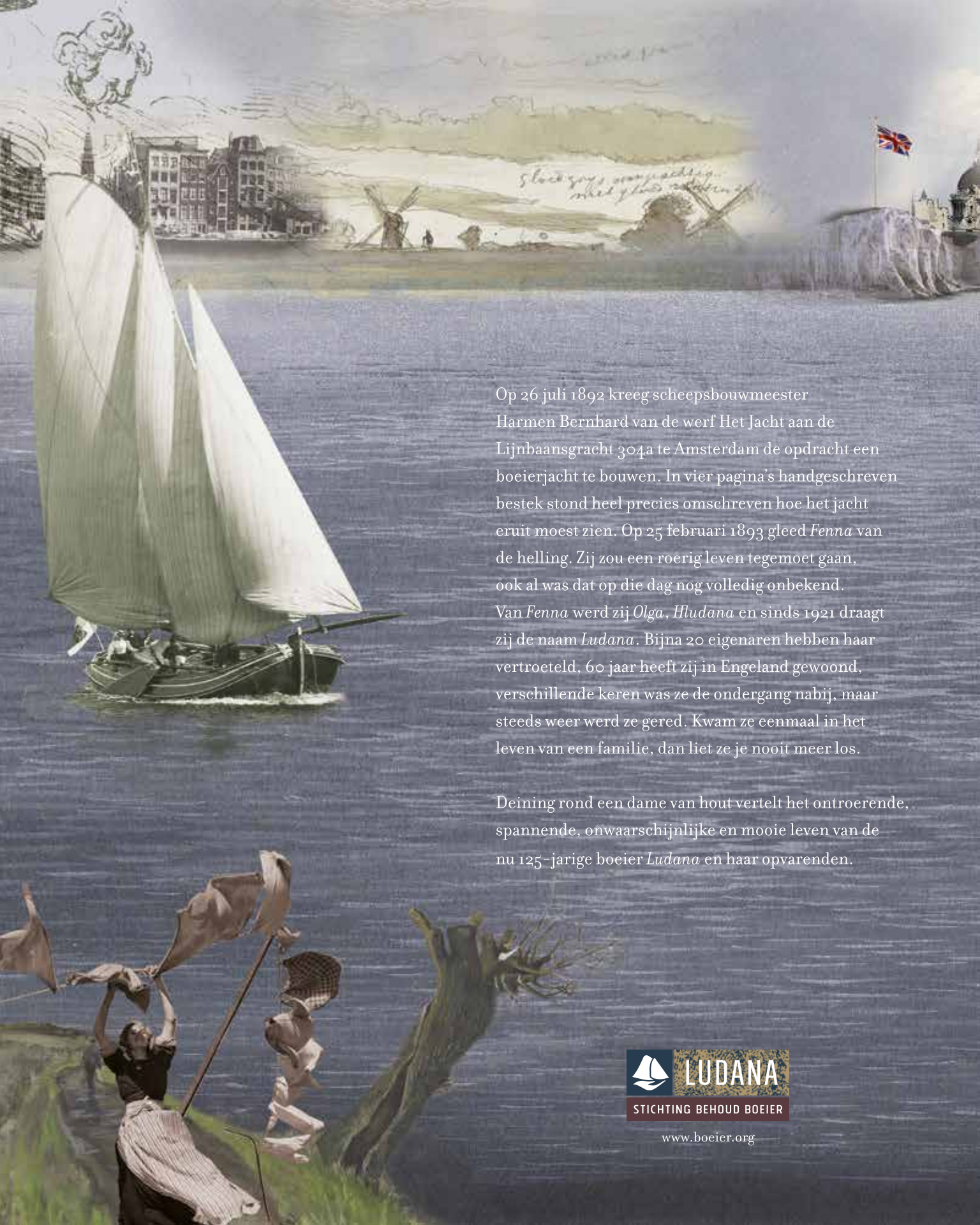
Met Jaap Bernhard, achterkleinzoon van N.A. Bernhard, hebben we genoeglijke uren doorgebracht. Hij vertelde vol enthousiasme over de werven, zijn voorvaderen en hun schepen. Elisabeth Spits heeft in haar boek 'Nederlandse jachten 1875-1975' aandacht besteed aan de werven van Bernhard. Volgens Jaap Bernhard heeft Elisabeth de historie zeer accuraat beschreven. In het tijdschrift

De Spiegel der Zeilvaart verschenen artikelen en dr. Ir. J. Vermeer schenkt aandacht aan de werven in zijn standaardwerk 'De Boeier'. Niet alle bronnen hebben het bij het rechte eind maar Jaap Bernhard stuurde bij waar nodig.

Harmen Bernhard, zoon van N.A. Bernhard, begint zijn brief van 30 april 1949 als volgt:

"In 1850 nam mijn grootvader, de Heer H. Bernhard, de reeds bestaande scheepswerf 'Het Jacht' aan de Lynbaansgracht te Amsterdam, destyds geheel aan de buitenkant der stad Amsterdam en in vry open water gelegen, over.

Deze werf was gelyk aan tientallen soortgelijke werfjes in en om Amsterdam gelegen: een stukje grond aan het water met eenige hellingen

Op 26 juli 1892 kreeg scheepsbouwmeester Harmen Bernhard van de werf Het Jacht aan de Lijnbaansgracht 304a te Amsterdam de opdracht een boeierjacht te bouwen. In vier pagina's handgeschreven bestek stond heel precies omschreven hoe het jacht eruit moest zien. Op 25 februari 1893 gleed *Fenna* van de helling. Zij zou een roerig leven tegemoet gaan, ook al was dat op die dag nog volledig onbekend. Van *Fenna* werd zij *Olga*, *Hludana* en sinds 1921 draagt zij de naam *Ludana*. Bijna 20 eigenaren hebben haar vertoeteld, 60 jaar heeft zij in Engeland gewoond, verschillende keren was ze de ondergang nabij, maar steeds weer werd ze gered. Kwam ze eenmaal in het leven van een familie, dan liet ze je nooit meer los.

Deining rond een dame van hout vertelt het ontroerende, spannende, onwaarschijnlijke en mooie leven van de nu 125-jarige boeier *Ludana* en haar opvarenden.

www.boeier.org